

23.3.2011

Jakelussa mainitut

VALTIONTALouden KEHYKSET VUOSILLE 2012—2015

Valtioneuvosto on tänään, asian oltua valmistelevasti raha-asiainvaliokunnan käsiteltävänä, antanut valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 1§:n ja valtiontalouden kehusehdotusten, talousarvioehdotusten sekä toiminta- ja taloussuunnitelmiin laadintaperiaatteista 24 päivänä huhtikuuta 2003 annetun valtioneuvoston päätöksen nojalla valtiontalouden kehyspäättöksen seuraavasti:

1. Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Suomen kansantalous on muun Euroopan mukana toipumassa syvästä talouskriisistä. Maailmankaupan ja vientimarkkinoiden elpymisen myötä viennin kasvu on kiihtymässä, ja myös kotimainen kysyntä lisääntyy työmarkkinatilanteen parantuessa ja pautuneiden investointitarpeiden purkautuessa. Suomen kokonaistuotanto kääntyi viime vuonna kasvuun vuoden 2009 voimakkaan supistumisen jälkeen, ja kasvu nopeutuu edelleen tänä vuonna noin 3 ½ prosenttiin. Kasvu pohjautuu laaja-alaisesti niin kotimaiseen kysyntään kuin vientiin.

Ennuste perustuu oletukseen kohtuullisen suotuisasta kansainvälisestä talouskehityksestä. Epävarmuus tulevasta on kuitenkin suuri ja esimerkiksi euroalueen tilanne on edelleen haavoittuvainen. Velkakriisi voi edelleen tuottaa ongelmia Euroopassa, ja kiihtyvä inflaatio voi rajoittaa talouskasvua.

Talouden rakennemuutos, väestön ikääntyminen sekä tuotannon siirtyminen lähemmäs vientimarkkinoita ja halvemman tuotannon maihin hidastavat talouden kasvua vuosikymmenen puoliväliä lähestyttäessä. Taantumien jälkeinen toipuminen ei ole siten verrattavissa 1990-luvun alun laman jälkeen koettuun nopeaan elpymiseen. Taantumien jäljet näkyvät vielä pitkään myös julkisessa taloudessa.

Keskipitkän ajan peruslaskelman mukaan talouskasvu on vuosina 2012—2015 keskimäärin 2 ½ % vuodessa. Talouskasvun arvioidaan asteittain vaimenevan vuoteen 2015 mennessä noin kahteen prosenttiin potentiaalisen tuotannon kasvun hidastuessa. Potentiaalisen tuotannon kasvu on lähes pelkästään kokonaistuottavuuden varassa, sillä työpanos supistuu ja pääomakannan arvioidaan kasvavan vain vähän.

Työllisyystilanne paranee keskipitkällä aikavälillä ja työpaikkojen määrän arvioidaan kasvavan. Väestön ikääntyminen kiristää kuitenkin työmarkkinoita kuluvan vuosikymmenen aikana; työikäisen väestön määrä vähenee vuoteen 2015 mennessä noin

85 000 hengellä. Tämän seurauksena työllisten määrän kasvun arvioidaan tasaantuvan, vaikka työvoiman osallistumisasteet vahvistuvat. Tuottavuuden kasvun ennustetaan kohoavan noin 2 prosenttiin vuodessa keskipitkällä aikavälillä. Kuluttajahinnat nousevat tänä ja ensi vuonna nopeasti, mutta tämän jälkeen hintojen nousun arvioidaan olevan maltillisempaa.

Suomen vahva julkisen talouden rahoitusasema heikkeni talouskriisin seurauksena jyrkästi, mutta vuosien 2009 ja 2010 alijäämä pysyi kuitenkin pienempänä kuin EU:n vakaus- ja kasvusopimuksessa asetettu kolmen prosentin alijäämäraja. Julkisen talouden tila kohenee tänä vuonna talouden elpymisen ja veronkorotusten seurauksena. Vaikka talouden elpyminen vahvistaa julkista taloutta myös tulevina vuosina, julkisen talouden arvioidaan ilman uusia kasvua tukevia tai julkista taloutta vahvistavia toimia olevan alijäämäinen vielä v. 2015.

Vuonna 2008 alkaneen talouskriisin aikana finanssipolitiikan mitoituksessa korostui huoli työllisyydestä ja taloudellisesta toimeliaisuudesta. Hallitus vastasi nopeasti heikentyneeseen taloustilanteeseen elvyttävillä toimenpiteillä, jonka seurauksena työttömyys on kasvanut oletettua vähemmän.

Kriisin myötä julkisen talouden tasapaino on heikentynyt jyrkästi johtuen verotulojen alenemisesta, suhdanneluonteisten menojen kasvusta ja valtiontalouden elvytystoimista. Julkinen talous on siten entistä haavoittuvammassa asemassa vastaanottamaan väestön ikääntymisestä aiheutuvat menopaineet ja veropohjan kaventumisen. Julkisen talouden kestävyys turvaaminen on aiempaa suurempi haaste. Talouskriisin jälkeen toteutettavassa talouspolitiikassa on otettava huomioon nämä muuttuneet ehdot.

Ensimmäiset askeleet kohti julkisen talouden tasapainottamista on jo otettu vuosina 2010 ja 2011 tehtyjen arvonlisäveron, energiaverojen, makeis- ja virvoitusjuomaverojen sekä jätteen korottamisen myötä. Samalla määräraikaisten elvytystoimien kustannukset poistuvat pääosin tämän vuoden kuluessa. Finanssipolitiikka on muuttunut elvyttävästä kiristävästä suuntaan.

Kehyskaudella finanssipolitiikassa tarvitaan strategiaa ja toimenpiteitä, joilla voidaan vahvistaa julkisen talouden pitkän ajan kestävyyttä. Kestävyyttä voidaan parantaa periaatteessa kolmella tavalla: menoja leikkaamalla, veroja korottamalla tai rakenteellisilla uudistuksilla. Mitä enemmän julkisen talouden tervehdyttämistä lykätään, sitä suuremmiksi kustannukset muodostuvat.

Hallitus on sitoutunut vastuulliseen ja pitkäjänteiseen finanssipolitiikkaan. Hallitus on jatkanut hyviä tuloksia saavuttanutta kehysmenettelyä ja se osoitti toimivuutensa myös taantumien oloissa. Kehysjärjestelmä on jättänyt tilaa suhdanteita tasaavalle automatiikalle, eikä se ole estänyt perusteltuja, talouden aktiviteetin ylläpitämiseen tärkeitä menolisäyksiä.

Talouksnäkömiä käsitellään tarkemmin Taloudellisessa katsauksessa, joka jaetaan kehyspäätöksen taustamateriaalina.

2. Valtiontalouden kehykset vuosille 2012—2015

Vastuullisen ja pitkäjänteisen menopolitiikan varmistamiseksi hallitus on sitoutunut valtion menojen kasvua rajoittaviin menokehyskehyksiin. Kehyspäätös vuosille 2012—

2015 ei sisällä ns. vaalikauden kehystasoa. Vaalikauden kehystason vuosille 2012—2015 päättää huhtikuun eduskuntavaalien jälkeen nimitettävä hallitus. Tässä luvussa ei siten tarkastella vaalikauden kehystasoa, vaan yleisemmin kehyspäätökseen sisältyvien menojen kehitystä.

Kehykseen kuuluvien menojen taso vuonna 2012 on n. 39,9 mrd. euroa, mikä on yli 2,0 mrd. euroa enemmän kuin vuodelle 2011 on budjetoitu. Kehysmenot nousevat edelleen 40,7 mrd. euroon vuonna 2015. Kevään 2010 kehyspäätökseen verrattuna vuosien 2012—2014 kehysmenot kasvavat n. 1,6—1,8 mrd. eurolla. Kasvusta noin 0,8 mrd. euroa selittyy hinta- ja kustannustasomuutoksilla. Kehysmenoja nostaa lisäksi n. 0,4 mrd. eurolla valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus sekä vuosina 2012—2014 n. 0,2—0,3 mrd. eurolla uusiutuvan energian velvoitepaketin kustannukset.

Kehyspäätöksen mukaan hallinnonalojen menot pysyvät reaalisesti kehyskaudella 2012—2015 keskimäärin vuoden 2011 tasolla.

Kehyspäätöksen tulo- ja menoarvioiden mukaan vuodet 2012—2015 olisivat alijäämisiä (ks. luku 4 sekä liite 4).

Hinta- ja kustannustasotarkistukset

Hinta- ja kustannustasotarkistukset nostavat vuosien 2012—2014 menojen kokonaistasoa 820—830 milj. eurolla verrattuna kevään 2010 kehyspäätökseen. Tästä 768—780 milj. euroa aiheutuu vuoden 2012 hinta- ja kustannustasoon siirtymisestä ja loput vuosien 2010—2011 hinta- ja kustannustasokorjauksista.

Vuoden 2012 hinta- ja kustannustasotarkistuksessa on huomioitu vain lakisääteiset ja sopimusperusteiset hintakorjaukset. Kehyktasoon tehtävät hinta- ja kustannustasokorjaukset tarkentuvat uusien ennusteiden myötä vuoden 2012 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä. Hinta- ja kustannustasotarkistuksia on käsitelty tarkemmin liitteessä 1.

Kehyksen ulkopuoliset menot

Kauden 2012—2015 kehyn ulkopuoliset menot on määritelty vuoden 2007 hallitusohjelman kehysääntöjen mukaisesti. Kehyksen ulkopuolella on siten pidetty menot, jotka pääasiassa ovat suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaan vaihtelevia, liittyvät kiinteästi eräisiin tuloeriin tai joissa valtio toimii teknisenä suorituksen välittäjänä. Kehyksen ulkopuolisia menoja ovat:

- työttömyysturvamenot, valtion osuus Kansaneläkelaitokselle kansaneläkeläistä johtuvista menoista, valtion osuus toimeentulotukimenoista, palkkaturva, matalapalkkatuki ja asumistuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyn piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta.
- korkomenot
- valtion päättämien veromuutosten mahdolliset kompensatiot muille veronsaajille
- sosiaaliturvamaksujen muutoksista johtuvat Kansaneläkelaitokselle maksettavien siirtomenojen muutokset
- teknisesti välitettyjä suorituksia ja ulkopuolisilta saatavia rahoitusosuuksia määrältään vastaavat menot

- veikkausvoittovaroja, totopeleistä saatavia tuloja ja Raha-automaattiyhdistyksen tuloutusta vastaavat menot
- finanssisijoitusmenot
- arvonlisäveromenoihin osoitetut määrärahat

Kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen arvioidaan olevan n. 12,5 mrd. euroa vuonna 2012, mikä on n. 0,9 mrd. euroa vähemmän kuin vuodelle 2011 budjetoidut kehyksen ulkopuoliset menot. Pudotusta selittää muun muassa finanssisijoitusmenojen aleneminen vuoden 2011 n. 1,6 mrd. euron tasolta n. 100 milj. euroon. Tason alenemista selittää muun muassa vuoden 2011 ensimmäisessä lisätalousarviossa tehdyt Fingrid Oyj:n osakehankinnat sekä Latvian valtion lainan uudelleenbudjetointi, jotka molemmat poistuvat vuoteen 2012 mennessä. Toisaalta korkomenot kasvavat vuodesta 2011 vuoteen 2012.

Kehyksen ulkopuolisten menojen arvio vuodelle 2012 on nettomääräisesti samalla tasolla kuin vuoden 2010 kehyspäätöksessä. Vaikuttavia tekijöitä on kahden suuntaisia: valtionvelan korkomenoarvion aleneminen n. 170 milj. eurolla korkotasoarvion muutoksen takia, kansaneläkelaista johtuvien valtionosuuksien kasvu n. 120 milj. eurolla indeksikorotuksen myötä sekä verotulomenetysten kompensatioiden kasvu n. 130 milj. eurolla vuoden 2011 talousarviossa tehtyjen veroratkaisujen seurauksena.

Kehyksen ulkopuoliset menot nousevat kehyskauden aikana noin 0,7 mrd. euroa ollen vuonna 2015 n. 13,2 mrd. euroa. Suurin kehyksen ulkopuolisia menoja korottava tekijä on korkotason nousun ja valtionvelan kasvun aiheuttama valtionvelan korkomenojen kasvu. Korkomenoarvio vuodelle 2012 on n. 2,6 mrd. euroa, josta sen ennakoidaan nousevan n. 3,7 mrd. euroon vuoteen 2015 mennessä. Toisaalta suhdanneluonteiset kehyksen ulkopuoliset menot, kuten työttömyysturvamenot, alenevat kehyskauden edetessä talustilanteen ennustetun kohenemisen seurauksena.

Valtiontalouden kehykset hallinnonaloittain sekä arvio kehyksen ulkopuolisista menoista vuosina 2012—2015, milj. euroa vuoden 2012 hinta- ja kustannustasossa

Hallinnonala	2012	2013	2014	2015
23. Valtioneuvoston kanslia	79	78	77	77
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	6	6	6	6
24. Ulkoasiainministeriö	1 281	1 332	1 376	1 416
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	18	18	18	18
25. Oikeusministeriö	806	781	797	797
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	51	51	51	51
26. Sisäasiainministeriö	1 310	1 305	1 279	1 255
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	71	76	76	76
27. Puolustusministeriö	2 514	2 474	2 468	2 439
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	333	324	323	317
28. Valtiovarainministeriö	15 388	15 586	15 790	15 996
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	1 218	1 243	1 268	1 292
29. Opetus- ja kulttuuriministeriö	6 176	6 187	6 178	6 167
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	517	517	517	517
30. Maa- ja metsätalousministeriö	1 905	1 900	1 908	1 928
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	891	890	900	911
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	1 972	2 053	1 899	1 901
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	383	402	351	361
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	2 386	2 369	2 327	2 297
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	474	446	427	387
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	5 645	5 759	5 806	6 020
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	5 990	5 872	5 741	5 537
35. Ympäristöministeriö	266	256	255	255
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	12	13	13	13
36. Valtionvelan korot	-	-	-	-
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista	2 553	3 080	3 417	3 699
Hallinnonalojen kehykset yhteensä*	39 885	40 262	40 329	40 699
Arvio kehyksen ulkopuolisista menoista yhteensä	12 529	12 959	13 126	13 196

* Pääluokat 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

3. Valtiontalouden kehukset hallinnonaloittain vuosille 2012—2015

Vuosien 2012—2015 menotason pohjana ovat nykylainsäädäntö ja nykyisen hallituksen tekemien päätösten vaikutukset tulevien vuosien menotasoon. Menotaso ei sisällä uusia poliittisia linjauksia. Kehyspäätös on laadittu siten, että se muodostaa luotettavan pohjan seuraavan vaalikauden menojen arvioinnille mm. hallitusohjelmaneuvoiteluissa. Tämän vuoksi kehyspäätökseen sisältyy joitakin menojen väistämättömiksi arvioituja korotuksia, joiden tavoitteena on varmistaa budjettitalouden asianmukaiset toimintaedellytykset seuraaviksi neljäksi vuodeksi. Tällaisia korotuksia on muun muassa liikennehankkeiden kehittämiseen varatuissa menoissa kehyskauden lopulla, eräissä toimintamenoissa sekä IT -menoissa.

Kehyksiin sisältyvät valtion virka- ja työehtosopimuksen 29.3.2010 perusteella vuoden 2011 talousarviossa huomioon otetut lisäkustannukset 45 milj. euroa sekä 28.2.2011 tehdyn tarkentavan sopimuksen lisäkustannukset 74 milj. euroa eli yhteensä 119 milj. euroa.

3.1 Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan määrärahoissa on otettu huomioon turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjaukset. Määrärahoissa ei ole oletettu merkittäviä muutoksia Suomen nykyiseen ulkomaanedustustoverkkoon.

EU:n kriisinhallintatoimintaan ja EU:n siviili- ja sotilasvoimavarojen kehittämiseen on varauduttu kehyksissä. Kansainväliseen kriisinhallintaan ja toiminnan kehittämiseen osallistutaan EU:n lisäksi myös YK:n, Naton ja Etyjin puitteissa. Afganistan ja Kosovo säilyvät edelleen keskeisinä painopistealueina. Tällä hetkellä sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä toimii n. 700 sotilasta ja siviilikriisinhallintatehtävissä n. 150 asiantuntijaa. Kehyskauden määrärahoissa on varattu uusiin operaatioihin ja ennalta sitomattomana käyttösuunnitelman varalle -kohtaan yhteensä 22 milj. euroa vuosittain.

Hallitus on kansainvälisesti sitoutunut kasvattamaan kehitysyhteistyömäärärahojen osuuden bruttokansantulosta 0,70 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä. Valtioneuvoston kehyspäätöksessä vuosille 2012—2015 kehitysyhteistyön määrärahat on mitoitettu, kuten edellisessäkin kehyspäätöksessä, vuoden 2011 arvioidulle bruttokansantuloosuustasolle eli 0,56 prosenttiin oletetusta nimellisestä bruttokansantulosta. Tämän teknisen lähtökohdan mukaisesti kehitysyhteistyöhön on merkitty keskimäärin n. 50 milj. euron vuotuinen lisäys. Ilmastorahoituksesta päätetään kansainvälisissä ilmasto-neuvotteluissa sovittavalla tavalla.

Oikeusministeriön hallinnonalalla on kehyskaudella keskeistä lyhentää rikosasoiden käsittelyn kokonaiskestoja tehostamalla poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten yhteistyötä käsittelyketjussa sekä parantaa oikeuslaitoksen ja rangaistusten täytäntöönpanojärjestelmän toimintakykyä rakenteita ja toimintaprosesseja kehittämällä.

Vuonna 2011 ryhdytään selvittämään tuomioistuinten keskushallinnon kehittämisvaihtoehtoja tuomioistuinhallinnon uudistamiseksi kustannustehokkaalla tavalla siten, että tuomioistuinten riippumattomuus turvataan. Tuomioistuinten tietotekniikka- ja toimitilahankkeisiin osoitetaan kehyskaudella n. 3,3 milj. euron vuosittainen lisäys. Talousrikostuomarien htv-lisäyksiä (12 htv) vastaavat henkilötyövuosivähennykset to-

teutetaan tuottavuusohjelman puitteissa vastaavina vähennyksinä yleisten tuomioistuinten muusta henkilöstöstä tai muualta hallinnonalalta.

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden vastaista työtä jatketaan. Syyttäjälaitokselle vuodelle 2011 osoitettua 1,65 milj. euron lisäystä jatketaan koko kehyskaudella. Rikosseuraamusjärjestelmää kehitetään siten, että rangaistusten painopistettä siirretään laitosseuraamuksista vapaudessa täytäntöön pantaviin seuraamuksiin ja rangaistusten täytäntöönpanossa suljetuista laitoksista avolaitoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tietotekniikka- ja toimitilamenoihin osoitetaan 1 milj. euron lisäys vuonna 2013 ja 1,5 milj. euroa vuodesta 2014 lähtien. Rikosuhripäivystyksen nykyinen toiminta turvataan korottamalla valtionavustuspäärahaa 0,2 milj. euroa.

Vaalimenoihin osoitetaan 1 milj. euron lisäys vuosina 2012 ja 2013. Lisäksi vaalien järjestämisestä kunnille maksettavien korvausten tasoa nostetaan vuodesta 2014 lähtien 0,1 eurolla/äänioikeutettu.

Sisäasiainministeriön hallinnonalalla osoitetaan poliisin toimitilahankkeisiin yhteensä 4,5 milj. euron lisärahoitus vuosille 2013—2015 sekä automaattisen sormenjälkien käsittelyjärjestelmän (AFIS) päivitykseen yhteensä 3 milj. euroa vuosille 2012 ja 2014.

Uuden hätäkeskustietojärjestelmän (TOTI) hankinta ajoittuu vuosille 2011—2015. Hankinnan kokonaishinta on 31,3 milj. euroa. Järjestelmän hankintaan ja käyttöönottoon osoitettiin edellisessä kehyspäätöksessä yhteensä 27 milj. euroa, minkä lisäksi nyt osoitetaan 4,3 milj. euroa vuodelle 2015 kustannusarvion tarkentumisen johdosta. Hätäkeskustoiminnan rakennemuutokseen liittyvään muutosturvaan osoitetaan yhteensä 3,5 milj. euroa vuosille 2012—2015. Meneillään olevassa rakennemuutoksessa hätäkeskusten lukumäärä vähenee vaiheittain viidestätoista seitsemään vuoden 2015 loppuun mennessä.

Kunnille pakolaisista ja turvapaikanhakijoista maksettaviin korvauksiin osoitetaan lisäystä 2,3 milj. euroa vuodesta kehyskaudella edelliseen kehyspäätökseen nähden johtuen aikaisemmin päätetyistä 7 vuotta täyttäneiden laskennallisten korvausten 10 prosentin korotuksesta ja kiintiöpakolaisten korvausajan pidentämisestä kolmesta vuodesta neljään vuoteen. Maahanmuuttoviraston hakemusruuhkan purkuun vielä vuodeksi 2011 palkatun 40 ylimääräisen työntekijän palkkauksiin ei ole varattu jatko-rahoitusta.

Merellisen venekalustoyhteistyön syventämiseksi kehitetään kuntien ja valtion pelastusviranomaisten välistä yhteistyötä. Viranomaisen toiminnassaan tarvitseman venekaluston ollessa suhteellisen vähäinen keskitetään valtion venekaluston omistusta ja ylläpitovastuuta. Käynnistetään selvittelyt tullin venekaluston siirtämiseksi rajavartiolaitoksen omistukseen ja ylläpitovastuulle. Järjestelyn jälkeen tulli hankkisi veneiden käyttöpalvelut rajavartiolaitokselta.

Puolustusministeriön hallinnonalalla otetaan huomioon vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjaukset puolustusvoimien toiminnassa ja sen kehittämisessä. Toiminnan painopiste kehyskaudella on puolustushallinnon rakenteiden ja toiminnan uudistuksessa, joka toteutetaan vuosien 2011—2015 aikana.

Ennakollinen kustannustasotarkistus on tehty kehyspäätöksessä 1,5 prosentin suuruisena. Tarkistuksen hintavaikutus on 24,9 milj. euroa.

Sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen mitoituksessa on varauduttu uuden operaation käynnistämiseen osoittamalla siihen yhteensä 50,5 milj. euroa kehyskaudella. Lisäksi varalla -kohtaan on kehyskaudella osoitettu 7 milj. euroa vuosittain.

Puolustusvoimien ruokahuolto on tarkoitus yhtiöittää 1.1.2012 alkaen. Tämän johdosta kehyspäätökseen on sisällytetty määrärahat, jotka tarvitaan uuden yhtiön perustamismenoihin, yhtiöön sijoitettavaan omaan pääomaan sekä yhtiöön siirtyvien työntekijöiden lisäeläkevakuutuksiin. Aluksi yhtiö toimisi neljän vuoden suoja-ajan ns. in house -asemassa. Suoja-ajan jälkeen alkavalla siirtymäkaudella yhtiön in house -asema puretaan ja puolustusvoimien ruokahuolto avataan kilpailulle. Tällöin yhtiö voi kilpailla uusista asiakkaista muiden ruokahuoltoalan yritysten kanssa.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalla Valtion IT -palvelukeskus tuottaa kansalaisille, yrityksille, yhteisöille ja julkishallinnon organisaatioille tarjottavia sähköisen asioinnin palveluita. Valtion IT -palvelukeskukselle ehdotetaan 3,7–4 milj. euroa vuodessa kansalaisille maksutta tarjottavien palveluiden rahoittamiseen. Kehyksissä on varauduttu siihen, että kehyskauden alussa tarjotaan maksutta yhteensä kuutta palvelua. Kansalaispalvelujen rahoituksen jakautuminen läpinäkyvästi eri julkisten toimijoiden kesken selvitetään osana vuoden 2012 talousarvion laadintaa. Valtion keskitettyjä tukipalveluita käsitellään myös luvussa 3.4.

Hallituksen tavoitteena on sähköisen asioinnin ja demokratian edistämishojelman (SADe-ohjelman) täysimääräinen toteuttaminen. Edelliseen kehyspäätökseen jälkeen tapahtuneen SADe-ohjelman kustannusarvioiden nousun vuoksi usean hankkeen toteutus ja mitoitus jäävät kuitenkin seuraavan hallituksen ratkaistavaksi. Tässä kehyspäätöksessä on varauduttu rahoittamaan Oppijan palvelukokonaisuudesta peruskoulutukseen ja II-asteen koulutukseen liittyvät hankkeet, Osallistumisympäristön palvelukokonaisuus, Työnantajan palvelukokonaisuus ja Yrityksen perustajan palvelukokonaisuus. Muiden hankkeiden (mm. Oppijan palvelukokonaisuuden muut osat, Kansalaisen hyvinvoinnin palvelukokonaisuus, Oma terveys palvelukokonaisuus ja Rakennetun ympäristön ja asumisen palvelukokonaisuus) valmistelua jatketaan edelleen, mutta niiden toteutuminen jää riippumaan seuraavan hallituksen linjauksista ja rahoitusvarauksista. Hankkeiden kehittämiseen, pilotointiin, käyttöönottoon ja seuraavan hallituksen päätettäväksi jääneiden hankkeiden valmisteluun on varattu yhteensä 20 milj. euroa kunakin kehysvuonna. Hankkeissa kehittämisen, pilotoinnin ja käyttöönoton kustannusten jako valtion ja kuntien kesken on kuten aiemmin 50 % / 50 %. Kuntien rahoitusosuutta vastaavasti kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään edelleen 10 milj. euroa kehyskauden kunakin vuonna. Ylläpitokustannuksista vastaavat käyttäjät eli valtio ja kunnat. Tietohallintolain antamin valtuuksin määritellään hankkeissa rakennettavien järjestelmien pysyminen yhteentoimivina.

Julkisen sektorin tietojärjestelmien ja palvelujen strategisesta omistajuudesta ja mm. siihen kuuluvista määrittely- ja arkkitehtuuritehtävistä vastaavat ministeriöt ja muut vastaavat toimijat. Julkisen hallinnon yhteisten ICT- palvelujen, ratkaisujen ja komponenttien järjestämisessä ja tuottamisessa hyödynnetään palvelusta riippuen kulloinkin soveltuvia toteutusmalleja. Käynnistetään valmistelu sidosyksikkö- ja yhteishankintamallin mukaisen järjestämis- ja tuottamisorganisaation perustamisen edellytysten selvittämiseksi. Samalla kehitetään muita järjestämis- ja tuottamistapoja.

Vaalimaan rajanylitysaseman laajennusinvestointi on tavoitteena toteuttaa vuoden 2013 aikana. Laajennettu rajanylitysasema olisi tarkoitus ottaa käyttöön viimeistään vuoden 2014 alkupuolella. Tullin kertaluonteisiin kalusto- ja laitemenoihin varataan n. 0,5 milj. euroa ja vuosittaisiin vuokramenoihin 0,25 milj. euroa. Lisäksi Rajavartiolaitykselle osoitetaan vuosittaisiin vuokramenoihin 0,15 milj. euroa vuodesta 2014 alkaen. Rajanylityspaikalla työskentelevän henkilöstön määrä kasvaa ympärivuorokautisen aukiolon johdosta. Tämän lisäyksen Tullilaitos ja Rajavartiolaityks hoitavat nykyisten henkilöstökehysten puitteissa.

Aluehallintoviraston toiminnan turvaamiseksi varataan vuodelle 2012 1,5 milj. euron määrärahalisäys sekä edelleen 1—0,5 milj. euroa vuosille 2013—2014 tavoitteena organisaatiouudistuksen hallittu toteuttaminen ja talouden saattaminen kestäväälle pohjalle.

Valtion eläkemenojen kattamiseen osoitetaan lisäystä kevään 2010 kehyspäätökseen nähden 132 milj. euroa vuoden 2012 tasolla ja 230 milj. euroa vuoden 2014 tasolla. Menoennusteeseen on päivitetty alkavien uusien eläkkeiden lukumäärä, jonka osuus eläkemenon kasvusta on noin kolme neljäsosaa, ja loppuosa kasvusta aiheutuu eläkkeen suuruuden kasvusta. Indeksikorjaukset huomioiden kasvu on 173—273 milj. euroa vuosina 2012—2014 edelliseen kehyspäätökseen verrattuna.

Maksut Euroopan unionille arvioidaan kehyskaudella kasvavan reaalisesti n. 1,5 % vuosittain, jonka seurauksena jäsenmaksuun varattu määräraha nousee 1,9 mrd. euron kehyskauden loppuun mennessä.

Kuntien peruspalvelujen valtionosuuksissa on otettu huomioon laskennallisesti täysimääräisenä nelivuotiskausittain tehtävä kustannustenjaon tarkistus, jonka vaikutus on 372 milj. euroa vuonna 2012. Kustannustenjaon tarkistuksen kokonaisvaikutus valtiontalouteen on 429 milj. euroa. Vuonna 2012 sovellettavan valtionosuusprosentin tasosta päätetään myöhemmin valmisteltaessa valtion vuoden 2012 talousarvioesitystä. Tällöin voidaan ottaa huomioon muun muassa valtiontalouden ja kuntatalouden tilanne ja kehitysnäkymät. Valtionosuusindeksin tarkistuksen vaikutus siirryttäessä vuoden 2012 hintatasoon on tämänhetkisen arvion perusteella 256 milj. euroa.

Kuntien uusien yhdistymisavustusten myöntäminen päättyy voimassa olevan lainsäädännön perusteella vuonna 2013, mikä on huomioitu yhdistymisavustusten valtion rahoituksen tasossa.

Kuntien järjestämiin peruspalveluihin ja niihin suoritettaviin valtionosuuksiin liittyviä asioita käsitellään kokonaisuutena kehyspäätöksen luvussa 5. Peruspalveluohjelma.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla on vuodesta 2008 alkaen toteutettu perusopetuksen laadun kehittämistä. Ikäluokkien pienenemisestä aiheutunut laskennallinen säästö, yhteensä n. 80 milj. euroa, on kohdennettu hallitusohjelman mukaisesti koulutuksen laadun kehittämiseen usealla eri tavalla, mm. ryhmäkokoja pienentämällä ja tuki- ja erityisopetusta vahvistamalla. Alkavalla kehyskaudella ikärakenteen muutoksesta johtuvien automaattisten opetuksen valtionosuusmenojen säästöjen annetaan toteutua ja kohdentamisesta oman hallinnonalan muihin menoihin luovutaan.

Yleissivistävän koulutuksen käyttökustannuksissa ei ole kehyskaudella huomioitu vuoden 2011 talousarvioon sisältyvää 5 milj. euron lisäystä opintojen nopeuttamiseen tähtääviin toimenpiteisiin.

Ammatillisen koulutuksen määrärahoja on lisätty useaan eri otteeseen vuodesta 2008 lähtien. Näiden osittain määräaikaisiksi tarkoitettujen lisäysten vähitellen poistuessa oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä vähenee vuodesta 2013 alkaen vuosittain n. 1 500 opiskelijalla siten, että kehyskauden lopussa vähennys on yhteensä 4 500 opiskelijaa. Rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä olisi v. 2015 n. 143 200. Määrärahat ammatillisessa peruskoulutuksessa ovat vuonna 2015 17,8 milj. euroa vuoden 2011 tasoa alhaisemmat. Määräaikaisiksi tarkoitettujen määrärahalisäysten poistuminen vaikuttaa leikkaavasti myös oppisopimuskoulutuksen ja vapaan sivistystyön määrärahojen tasoon. Määrärahat oppisopimuskoulutuksessa ovat vuonna 2015 noin 8,7 milj. euroa vuoden 2011 tasoa alhaisemmat. Vapaan sivistystyön osalta vähennystä on noin 1 milj. euroa.

Kehyspäätöksessä on kuntien peruspalvelujen valtionosuuksissa huomioitu laskennallisesti täysimääräisenä joka neljäs vuosi tehtävän kustannustenjaon tarkistuksen vaikutus. Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain sekä vapaasta sivistystyöstä annetun lain nojalla rahoitettavien toimintojen osalta yksikköhintojen tarkistuksen valtionosuuksia lisäävä vaikutus on yhteensä n. 55 milj. euroa.

Kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen rahoituksessa on huomioitu 2 milj. euron hankerahoitukseen kohdistuva vähennys vuoden 2011 talousarvioneuvottelupäätöksen mukaisesti.

Kuntien järjestämiin peruspalveluihin ja niihin suoritettaviin valtionosuuksiin liittyviä asioita käsitellään kokonaisuutena kehyspäätöksen luvussa 5. Peruspalveluohjelma.

Suomen Akatemian valtuuden ja tutkimusmäärärahojen laskennassa siirrytään kehyskaudella malliin, jossa vuoden 2010 alussa toteutetun tutkijavirkamuutoksen vuosikustannus 24 milj. euroa sulautetaan Akatemian kokonaisvaltuuteen. Kokonaisvaltuuden määrä pysyy muutoksen seurauksena jatkossa samana, kun se aikaisemmin vaihteli vuosittain. Laskentamallin muutoksella ei ole vaikutuksia Suomen Akatemialle varattujen määrärahojen tasoon.

Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen yliopistouudistuksen ja sen rahoitusjärjestelmän mukainen valtionrahoituksen ensimmäinen indeksitarkistus on tehty vuodelle 2011. Indeksikorotus tapahtuu korottamalla yliopistoille edellisen vuoden talousarviossa osoitettua määrärahaa, kertaluonteisia eriä lukuun ottamatta, yliopistoindeksin vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksin kustannusvaikutus vuodelle 2012 on n. 54 milj. euroa.

Kehyspäätöksessä on lisäksi varauduttu yliopistojen työnantajan työttömyysvakuutusmaksujen huomioimiseen vuodesta 2012 lukien pysyvällä 38 milj. euron määrärahalisäyksellä.

Hallitus on päättänyt korkeakoulujen opiskelijavalintojen uudistamisesta siten, että sillä on vaikutusta jo kevään 2011 valintoihin. Korkeakoulujen yhteinen sähköinen hakujärjestelmä otetaan käyttöön vuoden 2013 valinnoissa.

Opintoraha- ja asumislisämäärärahassa otetaan huomioon opintotukeen tehtyjen rakenteellisten muutosten vaikutukset. Lisäksi tehdään tarkistuksia käyttäjämääräoleuksiin.

Veikkausvoittovarojen tuoton arvioitu kasvu on 1,5 % kunakin kehysvuonna. Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista jaettava määrä pidetään kuitenkin teknisenä oletuksena kunakin kehysvuonna 485,8 milj. eurossa eli vuoden 2011 talousarvion tasossa pl. ylimääräinen elvytystuloutus 30 milj. euroa. Tähän sisältyy jakamattomien tuottojen rahastosta arpajaislain 21 §:n mukaisesti jaettava 108,6 milj. euroa. Budjetoitava osuus veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista jaetaan jakosuhdelain mukaisesti neljälle edunsaajalle (tiede, taide, liikuntatoimi ja nuorisotyö). Voittovarojen tuoton kasvu suunnataan mahdollisin osin jakamattomien voittovarojen rahastoon, minkä johdosta rahasto kasvaa oletusten toteutuessa n. 115 milj. euroon vuonna 2015.

Veikkausvoittovarojen tuoton kasvu on viime vuosina ollut huomattavasti oletettua 1,5 prosentin kasvua suurempi. Vaalien jälkeisessä kehyspäätöksessä on perusteltua päivittää arvio Veikkauksen tuoton kehityksestä. Jos nopea tuoton kehitys jatkuu, tämä heijastuu vastaavasti mahdollisuuksiin rahastoida voittovaroja tai lisätä jaettavaa määrää.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla maataloutta, maaseudun kehittämistä ja kalataloutta tuetaan kansallisten ja EU:n yhteisten maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti sekä EU:n rahoituksella että kansallisin varoin.

Kehyksessä on otettu huomioon lisäyksenä vuosina 2012—2014 nettomääräisesti yhteensä 18 milj. euroa EU:n maaseudun kehittämissuunnitelman käyttämättä jääneen valtion rahoitusosuuden uudelleenbudjetoitina.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen määrärahan mitoituksessa on kehyskaudella otettu huomioon EU-tukiratkaisuista johtuva määrärahan käyttömahdollisuuksien väheneminen vuodesta 2012 alkaen, mikä alentaa kehystasoa vuosina 2012—2013 yhteensä 25 milj. eurolla vuoden 2010 kehyspäätökseen nähden. Laskelmaan sisältyy vuonna 2010 päätetyn yhteensä 22 milj. euron maatalouden tilapäisen EU-kriisituen kattaminen määrärahasta vuosina 2012 ja 2013. Edellä olevaan määrärahatasoon vaikuttaa Suomen EU-liittymissopimuksen v. 2013 sovitettava 141-artiklan neuvottelutulos vuodesta 2014 alkaen.

Maatilalainojen korkotuen mitoituksessa on otettu huomioon maatalojen vuosina 2000—2007 otettujen korkotukilainojen viljelijän vastuulla olevan koron alentaminen yhdellä prosenttiyksiköllä vuosina 2011 ja 2012 maatalojen taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Vuotuinen korkotukilainavaltuus on mitoitettu 300 milj. euroksi eli nykytasolleen ja korkotukilainoja arvioidaan kehyskaudella myönnettävän vastaavalla summalla vuosittain. Korkotukilainojen lainapääoman on arvioitu kasvavan n. 1 588 milj. eurosta vuonna 2012 n. 1 725 milj. euroon vuonna 2015.

Mahdollisesta tarpeesta siirtää varoja Maatilatalouden kehittämissuunnitelmaan (MAKE-RA) päättää seuraava eduskunta.

Metsiin perustuvien elinkeinojen kilpailukykyä ja kannattavuutta parannetaan Kansallisen metsäohjelman uusilla linjauksilla ja toimenpiteillä. Pienpuun energiatuki on otettu huomioon lisäyksenä verrattuna edelliseen kehyspäätökseen varaamalla tukeen 22 milj. euroa v. 2012, mistä se asteittain nousee 31 milj. euron tasolle v. 2015.

Metsäntutkimuslaitoksen hallinnassa oleva valtion kiinteistövarallisuus siirretään Senaatti-kiinteistöjen ja Metsähallituksen hallintaan 1.1.2012 lukien, minkä vuoksi ke-

hyspäätoöksessä on lisätty Metsäntutkimuslaitoksen kasvaneisiin vuokramenoihin varauksena 2 milj. euroa vuosittain.

Vuoden 2012 alusta voimaan tulevassa metsäkeskusorganisaatiouudistuksessa osa Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion nykyisistä tehtävistä siirretään perustettavaan Suomen metsäkeskukseen. Tapio tulee jatkamaan metsätalouden kehittämis- ja asiantuntijaorganisaationa ja sen toiminta on tarkoitus organisoida vuoden 2014 loppuun mennessä valtion kokonaan omistamaksi yhtiöksi. Organisaatiomuutosten johdosta kehityksen taso ei muutu.

Geodeettisen laitoksen Metsähovin tutkimusaseman laitteistojen korjauksiin on varattu vuosille 2012—2014 lisärahaa yhteensä 4,5 milj. euroa (1,5 milj. euroa/vuosi). Korjausten kokonaiskustannusarvio on 8,1 milj. euroa. Loppurahoitus hoidetaan maa- ja metsätalousministeriön tuottavuustoimiin varatuista varoista.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla pääpaino on liikennepoliittisessa selonteossa päätettyjen ja edelleen käynnissä olevien isojen väylähankkeiden (21 hanketta) loppuunsaattamisessa. Nämä hankkeet sitovat suurimmaksi osaksi kehittämisrahat vuosina 2012 ja 2013. Vuosille 2014 ja 2015 väylähankkeiden toteuttamiseen ml. elinkaarihankkeet on varattu vuosittain 417 milj. euroa, joka vastaa väylähankkeisiin keskimäärin vuosina 2008—2011 käytettyä määrää. Kehyksessä on siten liikkuematilaa vielä nimeämättömille hankkeille 113 milj. euroa v. 2014 ja 176 milj. euroa v. 2015.

Kehyskaudella varaudutaan käynnissä olevien hankkeiden lisäksi Seinäjoki—Oulu rataosan parantamisen lopputoteutukseen (254 milj. euroa) vuodesta 2012, Tampereen rantaväylään vuodesta 2015 (valtion osuus yhteensä 61 milj. euroa mistä 31 milj. euroa kehyskaudella ja missä on nousua 16 milj. euroa) ja Savonlinnan keskustan ohituksen kolmanteen vaiheeseen vuodesta 2013 (50 milj. euroa, missä nousua 20 milj. euroa). Kehyskauden muista aloitettavista hankkeista päättää uusi hallitus. Perusväylänpitoon osoitetaan 919 milj. euroa vuosittain, joka vastaa edeltävien vuosien keskimääräistä tasoa elvytyslisäykset poistettuna ja ottaen huomioon jäänmurron lisääntyneet kustannukset.

Vuoden 2010 talousarviossa päätettyjen elinkaarirahoitushankkeiden Koskenkylä—Kotka ja Kokkola—Ylivieska 2. raide kustannusarviot ovat nousseet merkittävästi, yhteensä n. 150 milj. euroa. Näistä Kokkola—Ylivieska 2. raide hankkeen kustannusarvio nousi alkuperäiseen arvioon nähden huomattavasti. Hankkeeseen saatiin vain kaksi tarjousta. Hankkeen kustannusarviota nostaa myös hankkeeseen sisältyvä velvoite huolehtia viereisen, jo aiemmin rakennetun raiteen liikennöitävyydestä. Kehyspäätoöksessä on muutettu hankkeen toteuttamistapa elinkaarirahoituksesta toteutusaikaiseen rahoitukseen. Toteuttamistavan muutoksen johdosta liikennehankkeiden toteuttamiseen varattuja määrärahoja tarkistetaan ylöspäin yhteensä 78 milj. eurolla kehyskaudella valtion maksettavaksi tulevien menojen aikaistamisen takia. Samalla alennetaan valtuutta 660 milj. eurosta 310 milj. euroon. Nyt valitulla toteutustavalla hankkeeseen on mahdollista saada useita tarjouksia, eikä valtio joudu maksamaan ulkopuolisen toimijan rahoituskustannuksia tai riskilisiä. Toteutusaikaiseksi muutetun hankkeen kustannusarvio on 310 milj. euroa, josta kehyskaudelle kohdistuu 156 milj. euroa.

Koskenkylä—Kotka hanketta jatketaan elinkaarirahoitusmallilla, mutta siitä erotetaan Kotkan kaupungin osarahoittama osuus (33 milj. euroa, josta valtio 17,5 milj. euroa)

omaksi hankkeekseen, joka toteutetaan toteutusaikaisella rahoituksella. Koskenkylä—Kotka elinkaarihankkeen valtuus pidetään hankkeen jakamisesta huolimatta ennallaan (650 milj. euroa), vaikka hankkeen kustannusarvio nousee.

Joukkoliikenteen palvelujen ostamiseen käytettävät määrärahat nousevat 0,5 milj. euroa 65,2 milj. euroon. Kaukojunaliikenteen ostamisen määrärahat ovat koko kehyskauden vuoden 2011 tasolla (33,7 milj. euroa).

Ilmatieteen laitoksen toimintamenoihin lisätään 3 milj. euroa vuonna 2013, jolla turvataan laitoksen sää- ja ilmastomallinnuksen suurteholaskentakapasiteetti.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla julkinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatorahoitus kasvaa kehyskaudella 778 milj. euron vuositasolle. Julkisen t&k&i-rahituksen suhde bruttokansantuotteeseen arvioidaan kehyskaudella laskevan bruttokansantuotteen kasvaessa vuoden 2012 n. 1,1 prosentista hieman alle prosentin tasolle vuonna 2015.

Rakennerahasto-ohjelmien osalta kehyskauden maksatustarvearviota on täsmennetty. Uuden arvion mukaisesti maksatusten painopiste on kehyskauden alussa 531 milj. euroa vuonna 2012 ja laskisi siitä kauden loppua kohden ollen 485 milj. euroa v. 2013, 479 milj. euroa v. 2014 ja 395 milj. euroa v. 2015.

Kuljetustuki jatkuu 5 milj. euron vuosittaisella tasolla vuoden 2013 loppuun ja kyläkauppatuki 1 milj. euron vuosittaisella tasolla vuoden 2014 loppuun saakka.

Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimenpiteiden määrärahavaroissa on otettu huomioon viimeisimmät, aiempia alhaisemmat työttömyysaste-ennusteet ja toimenpidevalikoiman laajentuminen muihin kuin työvoimapolitiikan määrärahoihin rahoitettaviin toimenpiteisiin (työttömän omaehtoinen kouluttautuminen). Kehyspäätöksessä viime kehysten mukaisia määrärahavaroja on vähennetty siten, että em. seikoista aiheutuva aktiivintuotteen kasvu on rajattu viimeisen 10 vuoden keskiarvoa vastaavaan tasoon, joka on n. 24,5 %. Määrärahojen vähennys edelliseen kehyspäätökseen verrattuna on n. 39 milj. euroa vuonna 2012, 29 milj. euroa vuonna 2013 ja 40 milj. euroa vuonna 2014. Aktiivintuotetta on nostanut työttömyyden alhainen taso vaalikauden alussa ja myöhemmin työttömyyden jääminen laman aikana oletettua matalammalle tasolle.

Hallituksen keväällä 2010 sopiman uusiutuvan energian velvoitepaketin sisältö on otettu huomioon. Velvoitepaketista johtuen energiatuen myöntämisvaltuus nousee 120 milj. euroon v. 2012 ja on jatkovuosina 70 milj. euroa vuosittain. Vuoden 2012 valtuudessa on otettu huomioon 50 milj. euroa liikenteen biopolttoaineiden demonstraatiolaitoksille. Uusiutuvilla energialähteillä tuotetun sähkön tuotantotukeen on varattu 102 milj. euroa v. 2012, 142 milj. euroa v. 2013, 167 milj. euroa v. 2014 ja 193 milj. euroa v. 2015. Lisääntyvistä tehtävistä johtuen Energiatukiviraston toimintamääräraha nousee n. 2,3 milj. euroon vuoteen 2015 mennessä. Lisäksi yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden rahoitukseen on lisätty 6 milj. euron myöntämisvaltuus vuosille 2012 ja 2013 uusiutuvan energian velvoitepaketista johtuen.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan määrärahatasoon vaikuttavat suhdanne- ja elinkeinon tekijät kuten muun muassa työttömyysasteen aleneminen, lakisääteiset indeksikorotukset sekä väestön rakenteeseen liittyvät tekijät. Työllisyystilanteen paraneminen edelliseen kehyspäätökseen nähden vaikuttaa työttömyysturvamenoihin alen-

tavasti. Perusturvaetuudet on 1.3.2011 lähtien sidottu kansaneläkeindeksiin. Vuonna 2012 lapsilisiin ja vähimmäistasoisiin sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin tehtävät indeksikorotukset lisäävät menoja n. 54,7 milj. euroa. Kansaneläkevakuutuksen menot alenevat kehyskaudella 3,7 mrd. eurosta 3,6 mrd. euroon, mikä aiheutuu kansaneläkettä saavien henkilömäärien vähenemisestä.

Kehyskaudella varaudutaan Kelan hoitamien etuusjärjestelmien tekniseen uudistamiseen. Hankkeen aikataulutavoite ulottuu 2020-luvulle ja vuosittaisina kustannuksina on huomioitu n. 15 milj. euroa.

Yleisen palkkatason kohoamisen lain mukaiseen kompensoimiseen työmarkkinatuen tarveharkinnan tulorajoja on varauduttu tarkistamaan palkkakertoimen muutoksella vuosina 2013 ja 2015. Tällöin määrärahaa korotettaisiin 3,2 milj. euroa vuosina 2013—2014 ja 5,8 milj. euroa vuonna 2015.

Lääkekorvausmenojen kehitys on ollut viime vuosina maltillista viitehintajärjestelmän käyttöönoton seurauksena sekä erityisesti sen vuoksi, että lääkevaihto on laajentunut uusiin lääkeryhmiin. Korvausmenojen kehityksen arvioidaan kuitenkin nopeutuvan ja vuosittaiseksi reaalikasvuksi on oletettu 5 % kehyskaudella.

Kuntasektorille suoritettavien valtion korvausten ja avustusten tasot oletetaan pysyvän kehyskaudella pääsääntöisesti aiemman tason mukaisina. Kunnille perustoimeentulon kustannuksiin suoritettavan valtionosuuden arvioidaan kuitenkin kehyskaudella alenevan, koska tarkentuneiden arvioiden perusteella saajamäärät pienenevät.

Raha-automaattiyhdistyksen pelitoiminnan tuottokertymään liittyy epävarmuustekijöitä, minkä vuoksi yhteisöille ja säätiöille jaettavaan RAY:n avustuksiin on suunniteltu jaettavaan kehyskauden alussa vähemmän rahaa kuin edellisinä vuosina keskimäärin. RAY:n tuottovaroista Valtiokonttorille jaettava määrä säilyy ennallaan edelliseen kehyspäätökseen nähden lukuun ottamatta rintamaveteraanien vuonna 2011 voimaan tullutta hoito- ja kuntoutusmallin aiheuttamaa 2,3 milj. euron lisäystä.

Kuntien järjestämiin peruspalveluihin ja niihin suoritettaviin valtionosuuksiin liittyviä asioita käsitellään kokonaisuutena kehyspäätöksen luvussa 5. Peruspalveluohjelma.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla toteutetaan ilmasto- ja energiapoliittista strategiaa tukemalla asuinrakennusten lämmityksessä siirtymistä uusiutuviin energiamuotoihin. Näihin avustuksiin on kehyskaudelle varattu vuosittain 30 milj. euroa, jolloin korjausavustusmäärärahan vuotuinen taso on n. 90 milj. euroa. Elvytyspolitiikan tuomat rakentamisen tukimuodot ja mitoitukset normalisoidaan (asuntotuotannon korkotukilainavaltuus 600 milj. euroa ja takauslainavaltuus 250 milj. euroa/vuosi) ja eräät määräaikaikaisiksi päätetyt tuet päättyvät niitä koskevien aiempien päätösten mukaisesti (v. 2012 alkaen käynnistysavustukset 25 milj. euroa/vuosi ja lähiöiden kehittämisavustukset 3 milj. euroa/vuosi sekä v. 2013 alkaen infra-avustukset 10 milj. euroa/vuosi).

Valtakunnallisen kosteus- ja hometalkoot -toimintaohjelman toteuttamista jatketaan, ja tarkoitukseen on varattu 0,9 milj. euroa vuodelle 2012 ja 0,5 milj. euroa vuodelle 2013.

Sipoonkorven kansallispuiston perustamiseen varaudutaan 0,5 milj. euron määrärahan lisäyksellä v. 2012. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman 2008—2016

(METSO II -ohjelma) toteuttamista jatketaan. Haja-asutusalueiden vesiensuojelun neuvonnan jatkamiseen varataan 1 milj. euroa vuosittain kehyskaudella. Merentutkimusalueiden määräaikaistelukointeihin varaudutaan 0,85 milj. eurolla vuosina 2012 ja 2015.

3.2 Tuottavuusohjelman toteuttaminen

Valtion tuottavuusohjelman toteuttaminen on edennyt pääosin asetettujen tavoitteiden suuntaisesti. Hallinnonaloilla on toteutettu tuottavuushankkeita ja muita toimenpiteitä siten, että tuottavuusohjelman piirissä oleva valtion henkilötyövuosimäärä on vähentynyt vuodesta 2005 vuoteen 2010 mennessä yhteensä 5 635 henkilötyövuodella (rakennemuutokset huomioituna n. 6 400 henkilötyövuotta). Tuottavuusohjelman tavoitteiden toteutumista vuosina 2005—2011 tarkastellaan kokonaisuutena vuoden 2012 keväällä kuluvan vuoden toteuman selvityä.

Valtion tuottavuusohjelman toteuttamista jatketaan vuosina 2012—2015 aiemmin päätetyllä tavalla siten, että hallinnonalojen tuottavuustoimenpiteet aikaansaavat valtion työvoimatarpeen vähenemisen 4 800 henkilötyövuodella. Ohjelman sisään rakennetaan 800 henkilötyövuoden lisävähennyksillä puskuri, josta voidaan osoittaa henkilötyövuosia välttämättömiin kohteisiin. Aiempien linjausten pohjalta toimenpiteiden merkitsemät menosäästöt on huomioitu hallinnonalojen määrärahaehyöksessä.

Tuottavuusohjelman hallinnonaloittaiset tavoitteet vaikutuksista henkilötyövuosimääriin vuoden 2015 loppuun mennessä toteutetaan liitteen 3 mukaisesti. Ministeriöt vastaavat toimenpiteistä, joilla tavoitteet voidaan hallinnonaloilla saavuttaa.

3.3 Tuottavuutta edistävien tietojärjestelmähankkeiden keskitetty rahoitus

Vuosina 2008—2011 on hallinnonalojen keskeisille tietojärjestelmä- ja tietohallintohankkeille kohdennettu keskitettyä rahoitusta yhteensä 95 milj. euroa, joista pääosa on kohdennettu hankkeille talousarvioissa momenttien välisinä siirtoina mutta osa jo kehysvalmistelussa. Kehyskaudella esiin tulevien tuottavuutta edistävien tietojärjestelmähankkeiden ja muiden kehittämishankkeiden tukemiseen on kehyspäätöksessä varauduttu keskitetysti vuosittain 80 milj. eurolla.

3.4 Valtion yhteiset toiminnot ja palvelut

Valtion yhteisten palvelujen tarjontaa lisätään ja käyttöä edistetään tuottavuushyötyjen ja säästöjen aikaansaamiseksi sekä toimintaprosessien ja palvelutuotannon kehittämiseksi. Valtioneuvosto on tehnyt 4.2.2010 periaatepäätöksen yhteisten palveluiden käytön voimakkaasta lisäämisestä valtionhallinnossa sekä linjannut eräitä muitakin keinoja tukemaan virastojen ja laitosten toimia pysyvien säästöjen aikaansaamiseksi. Valtionhallinnolle yhteisiä palveluita tarjoavien ja kehittävien yksiköiden toimintaluokkiin kuuluvat mm. hankintatoimi, talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut, yhteiset IT -palvelut ja järjestelmät sekä tilahallinnointi.

Kehyskaudella hyödynnetään valtion toimitilojen hallinnoinnissa, tilatehokkuuden parantamisessa ja toimitilakustannusten budjetoinnissa sekä mitoituksessa vuonna 2011 käyttöön otettavaa yhtenäistä tilahallinnan tietopalvelua. Valtion toimitilastrategiassa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi hyödynnetään valtionhallinnon sisäistä palveluntuottajaa Senaatti-kiinteistöjä. Kehyskaudella jatketaan käynnissä olevaa valtion

toimintojen siirtämistä kalleimman keskustavyöhykkeen ulkopuolisille alueille sitä mukaa kuin vuokrasopimuksiin tulee normaali irtisanomismahdollisuus.

Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskuksen hinnoittelun yhtenäistäminen

Neljä talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskusta yhdistettiin yhdeksi valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukseksi (Palkeet) 1.1.2010. Palkeet -palvelukeskus siirtyy v. 2011 yhtenäiseen suoritepohjaiseen hinnoitteluun, jolloin yhdistettyjen palvelukeskusten kustannusrakenteessa ja tehokkuudessa olevat erot näkyvät asiakkaalle kustannusten kasvuna tai alenemisena ilman palvelukeskuksen palvelun sisällössä tai määrässä tapahtuvia merkittäviä muutoksia. Tämän johdosta lähtötilan kustannuserojen vaikutus tasataan nettomääräisesti neutraaleina määrärahasiirtoina pääluokkien välillä. Tasauksen tarve koskee ennen palvelukeskuksen yhdistymistä alkaneita asiakkuuksia.

Valtion yhteiset tietojärjestelmähankkeet

Virastoissa ja laitoksissa (pl. Puolustusvoimat) käyttöönotettavan valtion talous- ja henkilöstöhallinnon Kieku-tietojärjestelmän hankinta ja hankevaiheen kustannukset sekä perusliittymien rakentaminen rahoitetaan keskitetysti. Kieku-tietojärjestelmän käyttöönotot ovat alkaneet vuonna 2011 ja jatkuvat kehyskaudella. Mahdollisen aikatauluviivästyksen johdosta määrärahaa esitetään lisättäväksi vielä vuodelle 2015 3,5 milj. euroa. Järjestelmän virastokohtaiset käyttöönottoprojektit ja mahdolliset lisäliittymät rahoitetaan pääsääntöisesti virastojen ja laitosten toimintamenoista ja tarvittaessa hallinnonalojen tuottavuussäästömomenteilta. Lisäksi Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselle varataan Kieku-tietojärjestelmän siirtymävaiheen ajaksi 0,4—1 milj. euron vuosittaista määrärahalisäystä asiakasmaksujen alentamiseksi.

Valtion viiden yhteisen tietojärjestelmän ja perustietotekniikkapalvelun (Valtion yhteinen turvallinen tietoliikennetarkaisu, valtion yhteinen viestintätarkaisu, valtion yhteinen työasematarkaisu, valtion yhteinen dokumentin ja asianhallintaohjelma ja virkamiehen tunnistaminen) käyttöönottoja ja palvelujen alkuvaiheen hinnoittelua on varauduttu tukemaan kehyskaudella 23 milj. euron määrärahavarauksella. Yhteisesti tuotettavilla IT -järjestelmillä ja palveluilla tavoitellaan tulevana vuosina merkittäviä säästöjä edullisempien tuotantokustannusten ja palvelujen tarjoamien uusien työmenetelmien avulla.

Hallinnon turvallisuusverkkohankkeen (TUVE) tehtävänä on toteuttaa turvallinen tietoliikenneverkko ja verkkopalvelut hallinnolle ja erityisesti turvallisuusviranomaisille viiden hallinnonalan yhteistyönä (VM, SM, PLM, LVM, UM). Hankkeen määräraha 2009—2012 on 187 milj. euroa PLM:n hallinnonalan pääluokassa.

Valtion yhteisten, kaikissa virastoissa ja laitoksissa käyttöönotettavien tietojärjestelmien edellyttämät investoinnit on tarkoitettu edelleen rahoittamaan keskitetysti. Koska investoinneista päätetään keskitetysti eivätkä virastot tai laitokset voi vaikuttaa tarvittavien yhteisten investointien määrään, ei virastoilta perittäviin palvelumaksuihin näin ollen ole tarpeen sisällyttää järjestelmien poistojen tai korkojen osuutta.

4. Tuloarviot ja valtiontalouden tasapaino

Valtion budjettitalouden tuloarvioiden lähtökohtana on kansantalouden keskipitkän aikavälin kehitysarvio, josta on johdettu veropohjien kehitysarviot. Verotulojen osuus budjettitalouden varsinaisista tuloista on noin 85 %.

Budjettitalouden varsinaisten tulojen arvioidaan kasvavan 8 % v. 2011 ja kehyskaudella keskimäärin 4 % vuodessa. Tuloarviot perustuvat aiemmin tehtyihin veroperuste- ja muihin ratkaisuihin. Arvioon ei sisälly oletuksia uusista veroperustemuutoksista. Verotuksen kokonaisrasitukseen vaikuttaa valtion päätösten lisäksi kunnallisverotuksen ja sosiaaliturvamaksujen taso.

Valtion verotulot kääntyivät v. 2010 kasvuun kokonaistuotannon elpymisen myötä. Vuonna 2011 verotulojen arvioidaan kasvavan kokonaisuudessaan runsaat 10 %. Talouden elpymisen lisäksi kasvua lisäävät vuosina 2010 ja 2011 toteutetut verojen korotukset. Kehyskaudella kokonaistuotannon maltillinen kasvu heijastuu verotulojen kehitykseen, ja keskimäärin verotulojen arvioidaan kasvavan 4,3 % vuosittain. Verotulojen kasvu hidastuu kehyskauden loppuvuosina johtuen veropohjien kasvun hidastumisesta.

Ansio- ja pääomatuloveron tuoton arvioidaan kasvavan runsaat 9 % v. 2011 ja kehyskaudella keskimäärin 3½ % vuodessa. Vuoden 2011 nopeampaan kasvuun vaikuttaa se, että vuoden 2010 kertymää alensi vuoden 2009 verotuksen valmistumisen liittyvä jako-osuuksien oikaisu muiden veronsaajien hyväksi. Palkkatulojen arvioidaan kasvavan vuosittain keskimäärin 4 % ja pääomatulojen keskimäärin 5 %. Laskelmassa oletetaan viime vuosien käytännön mukaan, että vuosina 2012—2015 veroperusteita tarkistetaan siten, että työtulojen verotus ei reaaliansiotason (ansiotasoindeksin) nousun seurauksena kiristy. Tämä vähentää ansiotuloverojen tuottoa keskimäärin 470 milj. eurolla vuosittain, josta asteikon inflaatiotarkistuksen osuus on n. 180 milj. euroa vuodessa. Laskelmissa käytetään lisäksi teknistä oletusta, että verotulomenetyt kohdistetaan kokonaisuudessaan valtiolle.

Yhteisöveron koko tuoton arvioidaan kasvavan 10 % v. 2011 ja kehyskaudella keskimäärin runsaat 6 % vuosittain kansantalouden tilinpidon mukaisen toimintaylijäämän kasvua vastaavasti. Valtion yhteisöverokertymä kasvaa kuitenkin tätä nopeammin, keskimäärin lähes 8 % vuosittain. Tämä johtuu siitä, että elvytystoimenpiteenä tehty kuntien ja seurakuntien yhteisövero-osuuden määräaikainen, korotus päättyi verovuoden 2011 lopussa, minkä arvioidaan lisäävän valtion yhteisöverotuottoa runsaalla 600 milj. eurolla ja vähentävän kuntien ja seurakuntien yhteisöverotuottoa vastaavalla määrällä.

Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan runsaat 6 % v. 2011. Ripeään kasvuun vaikuttaa se, että 1.7.2010 voimaan astunut arvonlisäverokantojen korotus vaikuttaa v. 2011 täysimääräisesti. Kehyskaudella arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan keskimäärin 4½ % vuodessa kotitalouksien kulutusmenojen arvon kasvua seuraten.

Valmisteverojen tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella keskimäärin 2 % vuosittain eli muita kulutukseen liittyviä veroja hitaammin. Energiaverojen verokertymää korottavat vuoden 2011 alussa voimaan tulleet veroperustemuutokset. Vuoden 2011 alusta korotettiin sähkön ja fossiilisten lämmitys- ja voimalaitospolttoaineiden veroja. Turpeen ja maakaasun veroa korotetaan asteittain vuosina 2013 ja 2015. Osana polttoaineverotuksen rakenteen kehittämistä dieselöljyn veroa korotetaan vuoden 2012 alus-

ta. Samalla ajoneuvoveron henkilö- ja kuorma-autojen käyttövoimaveroa alennetaan. Lisäksi autoveron tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella kotitalouksien kulutusmenojen kasvua seuraten.

Budjettitalouden muista tuloista osinkotuloja arvioidaan kertyvän vuosittain 800 milj. euroa kehyskaudella. Lisäksi osakemyyntitulojen osalta on käytetty oletusta, että valtion omistamien osakkeiden myyntituloista kertyy budjettitalouteen tuloja joko suoraan tai Solidiumin pääomanpalautuksina yhteensä 400 milj. euroa vuosittain.

Valtionvelan määrän oletetaan tänä vuonna kasvavan 84 mrd. euroon. Valtionvelka kasvaa ennusteen mukaan koko kehyskauden ja on v. 2015 n. 117 mrd. euroa, mikä on noin 51 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kansantalouden tilinpidon käsittein valtionalouden arvioidaan ennustelaskelmissa olevan alijäämäinen koko kehyskauden. Vuonna 2012 alijäämän arvioidaan olevan 3,7 % bruttokansantuotteesta säilyen suunnilleen samalla tasolla koko kehyskaudella.

5. Peruspalveluohjelma

Vuoden 2010 tilinpäätösarvioiden mukaan kuntatalouden vuosikate nousi noin viidenneksellä runsaaseen 2,7 mrd. euroon. Toteutunut kehitys on ollut selvästi aiemmin arvioitua parempaa. Myönteisen kehityksen taustalla on erityisesti kuntien verotulojen odotettua nopeampi kasvu. Verotulot ja valtionosuudet lisääntyivät runsaat 5 %. Kuntien verotulojen voimakas kasvu perustui useisiin tekijöihin, erityisesti myönteiseen työllisyyskehitykseen, kuntien toteuttamiin kunnallisverotuksen ja kiinteistöverotuksen korotuksiin sekä tilapäiseen kuntien yhteisöveron jako-osuuden korotukseen.

Kuntien toimintamenojen kasvu hidastui noin 3,5 prosenttiin. Myönteinen kehitys perustuu muun muassa kunta-alan kustannustason nousun maltillisuuteen, valtion päätökseen kansaneläkemaksun poistamisesta, työttömyyteen liittyvien menojen ennakointia pienempään nousuun sekä kuntien omiin toimenpiteisiin, joilla on pyritty henkilöstömenojen kasvun hillitsemiseen.

Edellä todetusta myönteisestä kehityksestä huolimatta kuntien velkaantuminen jatkui voimakkaana samalla, kun investoinnit nousivat edelleen. Kuntien bruttovelka vuoden 2010 lopussa on noin kolminkertainen verrattuna vuoden 2000 tilanteeseen.

Kuntatalouden lähivuosien näkymät ovat kohentuneet merkittävästi edellisistä kuntatalouden kehitysarviosta. Taustalla on erityisesti kansantalouden näkymien olennainen parantuminen ja sen myötä kohentunut verotulokehitys. On kuitenkin huomattava, että vuosille 2012—2015 arvioitu kuntien 3 prosentin verotulojen kasvu on selvästi taantumaa edeltänyttä poikkeuksellista aikaa hitaampaa. Kuntatalouden positiivinen kehitys vaarantuukin heti, mikäli toimintamenojen kasvu ei sopeudu tulokehityksen asetamiin rajoihin. Erityisen keskeistä on kustannuskehityksen hallinta. Menomalttia puoltavat myös kansainväliseen talouteen edelleen liittyvät epävarmuudet, jotka saattavat toteutuessaan vaikuttaa nopeastikin työllisyyteen ja siten heikentää kuntien verotulokehitystä.

Kuntatalouden lähivuosien näkymien epävarmuus ja valtionalouden heikko tilanne pitävät kuntatalouden pitkän aikavälin kestävyuden turvaamisen edelleen erittäin tärkeänä tavoitteena. Kun ikääntymisen kuntatalouteen kohdistamat menopaineet muut-

tuvat edelleen suuremmiksi, peruspalvelujen tuottavuutta parantavien uudistusten välttämättömyys korostuu entisestään. Tuottavuuden nostaminen kiteytyy työvoimavaltaisella kuntasektorilla erityisesti henkilöstön määrän kestävään mitoittamiseen sekä kuntatalouden rahoituksen että koko kansantalouden tuottavuuskehityksen näkökulmasta.

Valtio päätti jo aiemmin merkittävistä kuntataloutta tukevista toimenpiteistä, joiden vaikutus ulottuu vuosille 2012—2015. Toimenpiteistä mittavin oli vuosille 2009—2011 päätetty kuntien yhteisövero-osuuden tilapäinen korottaminen 10 prosenttiyksiköllä. Korotuksen päättyessä kuntien yhteisöverotuoton arvioidaan alenevan 570 milj. eurolla vuonna 2012. Lisäksi kuntien kiinteistöveron rajoja nostettiin vuoden 2010 alusta. Kuntien menoja on pysyvästi alentanut työnantajan kansaneläkemaksun asteittainen poistaminen 1.4.2009 lukien, jonka vaikutus on vuositasolla noin 250 milj. euroa.

Kuntien verotulojen arvioidaan vuosina 2012—2015 kasvavan keskimäärin vajaat 3 % vuodessa. Verotuloennusteisiin ei sisälly oletuksia uusista veroperustemuutoksista ja kunnallisvero- sekä kiinteistöveroprosentit on pidetty laskelmassa vuoden 2011 tasolla. Näin ollen verotulojen kasvu on seurausta veropohjien ennustetusta kehityksestä.

Kunnallisveron tuoton arvioidaan keskimäärin kasvavan 3,6 % vuosittain palkkatulojen kehitystä seuraten.

Kuntien yhteisöveroennusteen taustalla olevassa valtiovarainministeriön ennusteessa yhteisöveron tuoton ennustetaan kasvavan keskimäärin runsaat 6 %. Kuntien yhteisöverokertymä ei juurikaan kasva vuosina 2012—2015 johtuen siitä, että kuntien yhteisövero-osuuden määräaikainen korotus päättyy verovuoden 2011 jälkeen.

Kehyskaudella 2012—2015 kuntien peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat nettomääräisesti noin 845 milj. euroa. Valtiontalouden kehyksissä valtionosuudet lasketaan kehysvuosille vuoden 2012 kustannustasossa, joten valtionosuuksien muutokseen sisältyy vain vuoden 2012 indeksikorotus, ja muutos on muuten reaalista. Suurin lisäys valtionosuuksiin aiheutuu indeksikorotuksesta, joka lisää valtionosuuksia yhteensä noin 331,5 milj. euroa. Tästä valtiovarainministeriön hallinnonalan osuus on 256 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osuus on 75,5 milj. euroa. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuuksien indeksikorotuksista 31,8 milj. euroa maksetaan kunnille ja kuntayhtymille.

Vuonna 2012 otetaan valtionosuuksissa huomioon lakisääteinen nelivuotiskausittain tehtävä valtion ja kuntien välinen kustannustenjaon tarkistus, joka perustuu kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annettuun lakiin. Kustannustenjaon tarkistuksen ensimmäisessä vaiheessa perushinnat sekä rahoitus tarkistetaan vastaamaan toteutuneita kustannuksia. Kustannustenjaon tarkistus koskee sosiaali- ja terveydenhuollon, esi- ja perusopetuksen sekä yleisten kirjastojen perushintoja. Lisäksi tarkistus koskee opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaisen lisäopetuksen, pidennetyn oppivelvollisuuden, sisäoppilaitosmuotoisen ja koulukodissa järjestettävän perusopetuksen rahoitusta. Kustannustenjaon tarkistuksessa otetaan huomioon kuntien, kuntayhtymien sekä muiden opetuksen järjestäjien valtionosuustehtävien käyttökustannukset sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain perusteella rahoitettavien tehtävien järjestämisestä aiheutuvat käyttökustannukset. Huomioon otettavista käyttökustannuksista vähennetään käyttötulot.

Edellä mainitulla perusteella valtionosuuksiin on laskennallisesti lisätty 372 milj. euroa valtiovarainministeriön hallinnonalalla kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen ja 57 milj. euroa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionosuuksiin. Kustannustenjaon tarkistuksen laskennallinen kokonaisvaikutus on siten 429 milj. euroa vuonna 2012.

Kustannustenjaon tarkistuksen toisessa vaiheessa valtionosuusprosentti tarkistetaan kokonaisarvioinnin perusteella. Valtionosuusprosentti määrätään kokonaisarvion pohjalta siten, että siinä otetaan huomioon useita eri tekijöitä. Näitä ovat erityisesti rahoituksen riittävyys lakisääteisten kunnallisten palveluiden järjestämiseksi, määrittelyhetkellä voimassa oleva valtionosuusprosentti, palveluiden kehittämistarpeet, peruspalvelujen kustannuskehitykseen vaikuttaneet tekijät, valtion toimenpiteiden johdosta muuttuneet kuntien kustannukset tai rahoitus, vallitseva valtion ja kuntien taloudellinen tilanne sekä tulevien vuosien näkymät ja haasteet. Valtionosuusprosentin määrittäminen vuosille 2012—2015 tapahtuu myöhemmin valtion vuoden 2012 talousarvion valmistelun yhteydessä.

Valtiovarainministeriön hallinnonalalle budjetoidut peruspalvelujen valtionosuudet ovat 8 786 milj. euroa vuonna 2012. Peruspalvelujen valtionosuudet kasvavat kehyskaudella yhteensä 1 704 milj. euroa verrattuna vuoteen 2011. Vuosittain toteutettavat indeksikorotukset merkitsevät noin miljardin euron lisäystä kuntien valtionosuuksiin.

Peruspalvelujen valtionosuuksista siirretään kehyskaudella edelleen vuositasolla 10 milj. euroa valtion ja kuntien yhteisten tietojärjestelmähankkeiden (SADe-hankkeet) rahoittamiseen.

Päiväkotien, vanhainkotien ja terveyskeskusten homekorjaushankkeisiin myönnetään jälkirahoitteista valtionavustusta 10 milj. euroa vuonna 2012.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla jatketaan valtion vuosien 2009 ja 2010 talousarvioissa ja lisätalousarvioissa päätettyjä ammatillisen peruskoulutuksen työllisyyttä ja koulutusta tukevia toimenpiteitä kehyskaudella vuosina 2012—2015. Ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärää lisättiin 750 vuosiopiskelijalla vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarviossa, 500 opiskelijalla vuoden 2009 toisessa lisätalousarviossa, 750 opiskelijalla vuoden 2010 varsinaisessa talousarviossa sekä edelleen 1 000 vuosiopiskelijalla vuoden 2010 ensimmäisessä lisätalousarviossa sekä edelleen 1 750 vuosiopiskelijalla vuoden 2010 kolmannessa lisätalousarviossa. Näiden osittain määräaikaikaisiksi tarkoitettujen lisäysten vähitellen poistuessa oppilaitosmuotoisen ammatillisen peruskoulutuksen opiskelijamäärä vähenee vuodesta 2013 alkaen vuosittain noin 1 500 opiskelijalla siten, että kehyskauden lopussa vähennys on yhteensä 4 500 opiskelijaa. Rahoituksen perusteena oleva opiskelijamäärä olisi tällöin vuonna 2015 noin 143 200. Jatketaan vuoden 2011 talousarviossa päätettyä 4 milj. euron määrärahaa ammatillisen koulutuksen opintojen nopeuttamiseen tähtääviin toimenpiteisiin vuoteen 2014 saakka.

Esi- ja perusopetuksen ikäluokan pienenemisestä aiheutunut laskennallinen säästö on vuodesta 2008 alkaen kohdennettu perusopetuksen laadun kehittämiseen. Alkavalla kehyskaudella tapahtuva ikäluokkien pieneneminen ei enää kasvata opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan erillisrahoitusta.

Oppilaitosten perustamishankkeisiin osana valtion elvytystoimia myönnettyjä valtion-apuja maksetaan 2012—2015 yhteensä 62 milj. euroa.

Kunnille osoitetaan nuorisotyömäärärahoista kohdennettuja valtionavustuksia noin 20—25 milj. euroa vuositasolla. Tähän liittyen myös kuntien menot kasvavat.

Kuntien yhdistymisiä arvioidaan tapahtuvan 3 vuonna 2012 ja 20 vuonna 2013, jolloin yhdistymisavustuksia myönnetään kuntajakolain mukaan viimeisen kerran. Kehyskaudella ei ole varauduttu avustusjärjestelmän jatkamiseen vuodesta 2014 lukien.

Valtiovarainministeri

Jyrki Katainen

Osastopäällikkö,
budjettipäällikkö

Hannu Mäkinen

- LIITE 1 Hinta- ja kustannustasotarkistukset
 LIITE 2 Kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset vuosille 2010—2015
 LIITE 3 Tuottavuustoimenpiteiden henkilöstövaikutukset hallinnonaloittain
 LIITE 4 Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2011—2015 ja budjettitalouden tasapaino vuosina 2011—2015
 LIITE 5 Kuntatalouden kehitys vuoteen 2015
 LIITE 6 Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut

JAKELU Eduskunnan keskuskanslia
 Tasavallan presidentin kanslia
 Ministeriöt

TIEDOKSI Valtiovarainvaliokunnan sihteeristö
 Eduskunnan tilitoimisto
 Valtiontalouden tarkastusvirasto

Hinta- ja kustannustasotarkistukset

Valtiontalouden kehyspäättös vuosille 2012—2015 on laadittu vuoden 2012 hinta- ja kustannustasossa. Osa kehysmenoista, kuten kehitysyhteistyömenot ja EU:n rakenne-rahasto-osuuksia vastaavat valtion rahoitusosuudet, on sisällytetty kehyspäättökseen käyvin hinnoin, jolloin niihin sisältyy arvio kehyskaudella tapahtuvan hintatason nousun vaikutuksesta määrärahaan. Muilta osin kehysten menotaso tarkistetaan vuosittain arvioidun hinta- ja kustannustason nousun perusteella taulukon mukaisesti.

Kehyspäättös vuosille 2012—2015 ei sisällä ns. vaalikauden kehystasoa. Vaalikauden kehystason päättää seuraava hallitus. Näin ollen kehyspäättös 2012—2015 ei sisällä muita kuin pakolliset lakisääteiset ja sopimusperusteiset hinta- ja kustannustasotarkistukset.

Hintakorjauksen suuruus vaihtelee vuosittain hinta- ja kustannustasokehityksen mukaisesti. Taulukossa esitetyt vuoden 2012 hinta- ja kustannustasotarkistukset perustuvat valtiovarainministeriön maaliskuun 2011 hintakehitysennusteisiin. Tarkistuksissa käytetyt indeksit ovat liitteessä 2. Hintakorjaukset tarkentuvat uusien ennusteiden myötä vuoden 2012 talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Kehyspäättöksen 30.3.2010 tarkistaminen vuoden 2012 hinta- ja kustannustasoon, milj. euroa

Kehysmenot taloudellisen laadun mukaan	Vuoden 2012 kehys vuoden 2011 hintatasossa (ilman rak.muutoksia)			Indeksi	Hinta- ja kustannustasotarkistukset vuoden 2012 hintatasoon		
	Kehyspäättös 30.3.2010	2010–2011 Hintatarkistukset	Yhteensä		Tarkistus määrärahaan ja kehystasoon		Tarkistus kehystasoon
					Lakisääteiset	Sopimusperusteiset	Muut kust. tarkistukset
15–17 Eläkkeet	3 965	-20	3 945	TyEL	137,2		
18–19 Puolustusmateriaalin hankkiminen	1 573	-3	1 571	ennakollinen korotus 1,5 %*		15,4	
01–14 Palkat sekä sosiaaliturva- ja eläkemaksut	4 454	54	4 509	sopimuskorotukset		73,9	
01–14, 20–28 Muut toiminta- ja kulutusmenot	2 256	12	2 268	KMPHI			
30–39 Laskennalliset valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	9 298	-10	9 288	VOS	332,0		
30–39 Muut valtionavut kunnille ja kuntayhtymille ym.	1 193	3	1 197	KMPHI			
40–49 Valtionavut elinkeinoelämälle	2 687	11	2 699	KMPHI			
50–59 Lakisääteisesti indeksoitavat valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	2 895	-4	2 891	KEL/TyEL	95,8		
50–59 Ei-indeksoitavat valtionavut kotitalouksille	1 429	5	1 434	KEL			
50 Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan	1 792	3	1 796	yliopistoindeksi	54,7		
50–59 Muut valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	717	0	717	KHI			
60 Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin	42	0	42	KHI			
60 Siirrot kansaneläkelaitokselle	454	0	454	KEL	16,0		
60 Valtionosuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista	1 305	0	1 305	KEL	4,5		
61–65 EU:n rakennerahasto-osuuksia vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	644		644	sis. ohjelma-kehyksiin			
66–68 Siirrot ulkomaille	1 045		1 045	käyvin hinnoin			
69 Siirrot EU:lle	1 810	0	1 810	EU:n BKT:n hinta ja KHI	38,0		
70–79 Reaalisijoitukset	575	0	576	RKI			
90–99 Muut menot	70	0	70	KHI			
Yhteensä vuonna 2012	38 205	53	38 258		678	89	

* Puolustusvoimien toimintamenojen sekä puolustusmateriaalihankintojen määrärahatasoihin (pl. henkilöstömenot) tehdään ennakollinen 1,5 prosentin hinta- ja kustannustasotarkistus, joka tarkistetaan jälkikäteen vastaamaan elinkustannusindeksin osoittamaa hintatason nousua puolustusvoimien toimintamenojen ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osalta sekä teollisuuden tuottajahintaindeksin alaindeksin DK nousua puolustusmateriaalihankintojen osalta.

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset vuosille 2010—2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BKT, määrän muutos	3,1	3,6	2,7	2,4	2,1	1,9
BKT, hinnan muutos	2,1	2,7	2,4	2,1	2,1	2,1
BKTL, arvo, milj. euroa	182 837	192 810	202 640	211 750	220 720	229 570
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,2	3,3	2,7	2,2	2,0	2,0
Ansiotasoindeksi, muutos-%	2,6	2,8	3,2	3,4	3,7	3,7
Rakennuskustannusindeksi, muutos-%	1,1	3,1	3,3	3,0	3,0	3,0
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi, muutos-%	5,0	5,8	4,8	3,2	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	8,4	7,6	7,2	6,9	6,5	6,3
Palkkasumma, muutos-%	1,9	4,5	4,1	4,0	3,8	3,7
TyEL-indeksi	2292	2323	2402	2466	2522	2580
KEL-indeksi	1502	1508	1561	1603	1635	1668
Valtionosuusindeksi:						
Kustannustason muutos	2,0	2,6	3,0	3,2	3,2	3,1
Kustannustason muutos, TAE	2,6	1,6	3,4	3,2	3,2	3,1
— sisältää indeksin korjauksen	+0,6	-1	+0,4			
Toteutunut kustannustason muutos	2,4					
Yliopistoindeksi	2,7	3,4	3,3	3,1	3,1	3,1
Työttömyysvakuutusmaksu						
— työnantaja, keskimäärin	2,12	2,32	2,32	2,32	2,32	2,32
— työntekijä	0,40	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
TyEL-maksu	21,6	22	22,7	23,1	23,5	23,9
— työnantaja	16,9	17,1	17,3	17,6	17,7	18,0
— työntekijä alle /=53 v.	4,5	4,7	5,2	5,3	5,6	5,7
— työntekijä yli 53 v.	5,715	6,0	6,6	6,7	7,1	7,2
— palkkakerroin	1,231	1,253	1,292	1,326	1,366	1,409
Vakuutetun sairausvakuutusmaksut						
— palkansaajien päivärahamaksu	0,93	0,82	0,84	0,84	0,84	0,85
— palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksu	1,47	1,19	1,20	1,33	1,36	1,37
— eläkeläisten sairaanhoitomaksu	1,64	1,36	1,37	1,50	1,53	1,54
Valtion työnantajamaksut	22,5	21,9	21,5	21,5	21,3	21,2
— kevamaksu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
— savamaksu	2,23	2,12	2,14	2,14	2,14	2,15

— eläkemaksu (VaEL)	20,2	19,8	19,4	19,4	19,1	19,0
Kuntien työnantajamaksut	29,3	29,5	29,5	29,5	29,5	29,5
— kevamaksu	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
— savamaksu	2,23	2,12	2,14	2,14	2,14	2,15
— muut sosiaalivakuutusmaksut	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
— työttömyysvakuutusmaksu	2,81	3,05	3,06	3,06	3,07	3,07
— eläkemaksu (KuEL)	23,6	23,6	23,6	23,6	23,6	23,6

**Tuottavuustoimenpiteiden henkilöstövaikutukset hallinnonaloittain, henkilötyö-
vuosia (htv) ***

Hallinnonala	Toimenpiteet v. 2011 mennessä, ml. jo toteutetut	Toimenpiteet v. 2015 mennessä	Toimenpiteet yhteensä
VNK	-9	-2	-11
UM	-111	-32	-143
OM	-685	-103	-788
SM	-692	-385	-1 077
PLM	-1 890	-1 153	-3 043
VM	-1 844	-624	-2 468
OKM	-244	-220	-464
MMM	-650	-408	-1 058
LVM	-440	-254	-694
TEM	-1 483	-1 192	-2 675
STM*	-190	-463	-653
YM	-176	-98	-274
Jakamaton*		-100	-100
Yhteensä**	-8 414	-5 034	-13 448
Yliopistot ja harjoittelukoulut	-1 081		-1 081
Yhteensä	-9 495	-5 034	-14 529

Toimenpiteiden yhteismäärät poikkeavat 30.3.2010 kehyspäätöksestä:

* STM:n hallinnonalan toimenpiteitä v. 2011 koskien talouspoliittinen ministerivaliokunta on 23.11.2010 linjannut 50 htv toteutettavaksi vuosina 2012—2013 ja 100 htv muilla hallinnonaloilla 2012—2015.

** Luvuissa on huomioitu yliopistojen ja harjoittelukoulujen aseman muutos v. 2010 alusta.

MMM:n hallinnonalan tavoite sisältää metsähallinnon valtionapuorganisaatioiden tavoitteita (vuoteen 2011 mennessä -60 htv ja vuoteen 2015 mennessä -100 htv).

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2011—2015, mrd. euroa

	2011	2012	2013	2014	2015	2011—2015 keskim. vuosi- muutos, %
	ml. LTAE					
Verotulot yhteensä	35,5	38,0	39,5	40,8	42,2	4,4
— ansio- ja pääoma- tuloverot	7,1	7,5	7,8	8,0	8,2	3,5
— yhteisövero	3,8	4,4	4,6	4,9	5,1	7,8
— arvonlisävero	14,6	15,4	16,0	16,6	17,3	4,4
— valmisteverot	6,0	6,4	6,4	6,5	6,5	2,2
— muut verotulot	4,1	4,4	4,7	4,9	5,1	5,7
Sekalaiset tulot	4,7	4,8	4,8	4,9	5,0	1,9
Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	1,8	1,8	1,8	1,9	1,9	0,9
— Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1,3	1,2	1,2	1,2	1,2	-2,0
Tulot yhteensä*	42,2	44,8	46,3	48,0	49,4	4,0

* Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2011—2015, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	2011	2012	2013	2014	2015
Budjettitalouden arvioidut tulot yhteensä	42,2	44,8	46,3	48,0	49,4
Menot yhteensä (käyvin hinnoin)	51,2	52,4	54,6	56,2	57,9
Budjettitalouden tasapaino	-9,0	-7,7	-8,2	-8,1	-8,5
Valtionvelka suhteessa BKT:seen, %	44	45½	47½	49½	51

Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2009—2015, kuntien tilinpidon mukaan, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tuloksen muodostuminen							
1. Toimintakate	-22,41	-23,19	-24,09	-25,04	-26,06	-27,14	-28,27
2. Verotulot	17,61	18,34	19,44	19,64	20,19	20,99	21,75
3. Valtionosuudet, käyttötalous	6,91	7,42	7,66	8,40	8,71	9,03	9,34
4. Rahoitustuotot ja -kulut, netto	0,20	0,17	0,11	0,11	0,09	0,09	0,08
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	2,31	2,75	3,12	3,12	2,94	2,97	2,90
6. Poistot	-2,04	-2,13	-2,22	-2,32	-2,43	-2,54	-2,65
7. Satunnaiset erät, netto*	0,16	1,02	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
8. Tilikauden tulos*	0,43	1,64	1,15	1,05	0,76	0,69	0,50
Rahoitus							
9. Vuosikate	2,31	2,75	3,12	3,12	2,94	2,97	2,90
10. Satunnaiset erät*	0,16	1,02	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
11. Tulorahoituksen korjauserät*	-0,39	-1,30	-0,45	-0,45	-0,45	-0,45	-0,45
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	2,08	2,46	2,92	2,92	2,74	2,77	2,70
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit*	-3,99	-5,91	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot*	0,91	2,52	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	-3,08	-3,39	-3,40	-3,40	-3,40	-3,40	-3,40
16. Rahoitusjäämä (=12.+15.)	-1,00	-0,92	-0,48	-0,48	-0,66	-0,63	-0,70
17. Lainakanta**	10,88	12,00	12,65	13,25	13,95	14,65	15,45
18. Kassavarat	4,22	4,71	4,73	4,75	4,69	4,66	4,66
19. Nettovelka (=17.-18.)	6,66	7,29	7,92	8,50	9,26	9,99	10,79

* Näihin eriin sisältyy v. 2010 osalta HSY:n perustamisesta johtuvat kirjaukset. HSY:n perustamisella ei ole vaikutusta kuntatalouden rahoitusasemaan.

** Lainakanta määräytyy laskelmissa rahoitusjäämän kehityksen mukaan. Esimerkiksi kunnallisverotuksen kiristyessä (muut tekijät ennallaan) rahoitusjäämä kohenee ja lainakannan kasvu pienenee.

Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa (kehysvuodet 2012—2015 vuoden 2012 hintatasossa)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserein							
Valtiovarainministeriö*	7 295	7 797	8 039	8 786	8 852	8 922	8 980
Opetus- ja kulttuuriministeriö**	997	1 028	1 038	1 045	1 043	1 043	1 040
— siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitusta***	1 376	1 480	1 470	1 484	1 480	1 477	1 473
Yhteensä	8 291	8 825	9 077	9 834	9 897	9 965	10 020
Muut peruspalvelubudjettiin sisältyvät valtionavut							
Sisäasiainministeriö	46	79	100	111	114	114	114
Valtiovarainministeriö	142	114	115	47	76	41	36
Opetus- ja kulttuuriministeriö	186	196	223	226	226	225	223
Työ- ja elinkeinoministeriö	40	36	41	39	38	36	36
Sosiaali- ja terveysministeriö	449	531	533	534	527	521	505
Yhteensä	863	957	1 012	957	981	937	914
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	9 155	9 782	10 089	10 791	10 878	10 902	10 934

* Vuoden 2009 valtionosuudet on laskennallisesti muutettu vastaamaan vuoden 2010 valtionosuusuudistuksen rakennetta.

** Sisältää lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulun ja muut pienehköt valtionosuudet, jotka eivät sisälly v. 2010 uudistukseen. Opetus- ja kulttuuritoimen nykyisistä valtionosuuksista on kuntien ylläpitämän koulutuksen laskennalliseksi osuudeksi arvioitu v. 2009 68 % ja vuodesta 2010 alkaen 43 %.

*** Kuntayhtymien yksikköhintarahoitusta on kuntien saamaa valtionosuutta suurempi, koska suurinta osaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle jäävistä tehtävistä ylläpitää muu kuin kunta, minkä seurauksena kuntien asukaskohtainen rahoitusosuus muodostuu niiden saamaa valtionosuutta suuremmaksi (ns. ylläpitäjäjärjestelmä).